

Zápis z jednání s panem ministrem Marianem Jurečkou dne 21.3.2022

Schůzky se zúčastnili:

Ing. Marián Jurečka, ministr práce a sociálních věcí

Mgr. Radomíra Švecová, místopředsedkyně ANR
Hana Martinková Bojková, místopředsedkyně ANR
Hedvika Mašková, dlouhodobá pěstounka

Ústředním tématem schůzky byla tzv. Malá novela, která by měla nabýt účinnosti od 1.7.2022 (resp. 1.9.2022). Obsahem této novely je nezprostředkovaná pěstounská péče a její navázání na systém veřejného pojištění.

Řešení ze strany MPSV:

započítání doby péče do náhradní doby důchodového pojištění, a to po celou dobu péče o svěřené dítě. Dále by po dobu péče o dítě, v případě, kdy pěstoun není státním pojištěncem z jiného titulu, je začlenění pečující osoby pod státní pojištěnce zdravotního pojištění. Tento návrh je ještě nutno projednat s MZ ČR, jednání mají proběhnout tento týden.

Alternativní řešení MPSV:

nezprostředkovaní pěstouni by opět pobírali odměnu pěstouna (ne tedy nově zavedený příspěvek při pěstounské péči), která by však byla navázána na minimální mzdu nižším koeficientem než odměna pěstouna u zprostředkované formy péče.

Aliance náhradních rodin s první variantou souzní a druhou, stejně jako MPSV, považuje za alternativní řešení.

Vzhledem k tomu, že „velká novela“ se plánuje nejdříve s platností od 1.1.2024, navrhli jsme panu ministrovi do „malé novely“ ještě dvě drobné změny, které by však velice pomohly nemalému počtu nezprostředkovaných pěstounů, ale také dětem.

Jedná se o **§ 47a odstavec 1. Zde jsme do bodu b) navrhli vložení následujícího znění:**

4. Pěstounská péče poskytovaná dítěti, které bylo svěřeno osobě v evidenci a tatáž osoba se stala osobou pečující.

5. Pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou, které bylo doručeno rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny či osvojiteli a je osobou pečující.

Odůvodnění:

4. Aktuálně je tento bod ošetřen pouze výkladem MPSV a výklad nezahrnuje osoby, které péči přerušily, ale dítě po pár měsících neúspěšné péče např. biologické rodiny převzaly zpět do péče své na základě podání žádosti k soudu. V současném výkladu jsou tyto osoby považovány za osoby blízké, tedy jedná se o nezprostředkovanou péči, bez ohledu na to, že bylo toto dítě původně svěřeno do péče osoby v evidenci zprostředkované!

5. Tento bod nabízí možnost dodatečného připouzení již pečujících osob. Těm bylo svěřeno například dítě, kterému po určitou dobu nabízeli tzv. hostitelskou péči. Tedy si dítě brali například 1x měsíčně na víkend, jarní prázdniny, Vánoce atd, aby toto poznalo běžný chod rodiny a vystoupilo ze stereotypu ústavního systému. Hostitelská péče dává šanci dětem starších 8 let věku poznat rodinu, která se časem často rozhodne poskytnou dítěte domov trvalý. Často je to jediná šance starších dětí, jak najít rodinu, protože starší děti,

kteře jsou již několik let „uklizeny“ v ústavním zařízení se často aktivně do náhradních rodin ani nenabízejí. Jsou zapomenuty.

Pan ministr navrhl rozšířit tento bod o dodatek, že v případě, kdy osoba pečující nesplní podmínky pro zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny (neprojde přípravou nebo psychologickým posouzením), bude nadále osobou pečující poskytující nezprostředkovanou péči.

Aktuální znění § 47a:

(1) Pro účely části páté se považuje za

a) pěstounskou péči osobní péče poskytovaná osobou pečující,

b) zprostředkovanou pěstounskou péči

1. pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou pečující po doručení oznámení o vhodnosti této osoby stát se pěstounem tohoto dítěte podle § 24 odst. 2 písm. a) a odst. 3,

2. pěstounská péče na přechodnou dobu,

3. pěstounská péče poskytovaná sourozenci dítěte svěřeného do pěstounské péče podle bodu 1, je-li poskytována toutéž osobou pečující,

c) nezprostředkovanou pěstounskou péči pěstounská péče, která není zprostředkovanou pěstounskou péči podle písmene b).

Zde jsme se s panem ministrem dohodli, že se Aliance náhradních rodin ČR spojí s panem Ondřejem Stravou, který na návrhu novely SPOD pracuje a probere s ním možnost vložení 2 bodů do výše zmíněného paragrafu.

Dalšími body, kterými jsme se zabývali byla:

1. valorizace příspěvku na úhradu potřeb dítěte
2. valorizace zaopatřovacího příspěvku
3. možnost volby mladého dospělého mezi zaopatřovacím příspěvkem a pěstounskými dávkami
4. absence a nutnost registru pěstounů a registru dětí
5. mezikrajová spolupráce
6. institut svěřenectví
7. absence a nutnost právního zastoupení dětí v náhradní rodinné péči
8. zrušení možnosti podání předběžného opatření ze strany pěstouna
9. doprovázení příbuzných pěstounů – doprovodná organizace by měla/mohla plnit i služby sociálně aktivizační (SAS), jelikož je tato služba specifická a pro příbuzenské pěstouny v mnoha případech potřebná

Valorizace příspěvku na úhradu potřeb dítěte a valorizace zaopatřovacího příspěvku

zde panuje shoda valorizovat. Valorizace je také jedním z bodů programového prohlášení vlády ČR.

Nicméně MPSV nechce navazovat tyto dávky na minimální mzdu ani životní minimum. Návrh ze strany pana ministra je navázat na index inflace (systém navyšování důchodů). S argumenty, pro nenavazovat na MM a ŽM souhlasíme.

Možnost volby mladého dospělého mezi zaopatřovacím příspěvkem a pěstounskými dávkami

zde jsme krátce upozornily na rizika spojená s nemožností volby od roku 2028. Děti v NRP jsou často deprivované, jejich vývoj není srovnatelný s mladým dospělým biologickým dítětem. Děti mají často silné ADHD atp. Nicméně často nedosáhnout na příspěvek na péči. Jeví se tak jako zdravé, ale nejsou schopny samostatně rozhodovat, hospodařit atp. Volbu mladého dospělého tedy považujeme za jeho právo a důležitou součást jeho vývoje.

Absence a nutnost registru pěstounů a registru dětí

Připomněly jsme, že i tento bod je součástí programového prohlášení vlády ČR. Zde jsme navázali i na problémy mezikrajové spolupráce a neochotu některých krajů se do této spolupráce zapojit. Pan ministr si je této problematiky vědom.

Institut svěřenectví

Upozornily jsme na to, že tento institut je již přežilý a rozdělením pěstounské péče na zprostředkovanou a nezprostředkovanou ztratil svůj účel. Navíc jsme upozornily na rizika tohoto institutu, kdy osoby, které pečují o dítě v této formě, nemají povinnosti pěstounů. Nejsou tedy doprovázeni, neabsolvují povinná školení. Není nad nimi dohled ani OSPODu, ani doprovodné organizace. Vzhledem k tomu, že do svěřenectví je využíváno hlavně v rodinné péči, jsou zde velká rizika. Tyto rodiny často již ve výchově jednou selhaly u svých dětí. Nyní se starají o svá vnoučata. Nežádoucí výchovné vzorce se mohou opakovat. Může zde docházet také k zanedbání či týrání. Chybí však prevence ve formě návštěv právě zmíněné doprovodné organizace (u pěstounů každé 2 měsíce) a OSPODu (u pěstounů 2x ročně).

Absence a nutnost právního zastoupení dětí v náhradní rodinné péči

V ČR zcela chybí právní zastoupení dítěte. U soudu se tak často stává, že biologický rodič má za zády právníka, kterého získá pomocí různých organizací, ~~nebo je mu státem přidělen~~, ale dítě toto právo nemá. Zastupuje jej pouze OSPOD, který však často nemá adekvátní rozhled a je v přímé kolizi, jelikož je především opatrovníkem dítěte.

Úprava v OZ umožňuje soudům větší flexibilitu, aby neustanovovaly automaticky ve všech případech dětem jako opatrovníka OSPOD, ale v praxi se tak děje velice sporadicky. Případy řízení, kdy je dítě svěřeno do náhradní rodiny, jsou k tomu jako stvořené. Rodiče jsou před opatrovníckým soudem zastupováni právníkem, zájmy dítěte hájí pouze OSPOD.

Jednou z cest byl pozměňovací návrh k novele, který navrhoval posílení práv dítěte v řízeních uvedených v § 466 písm. b) až e) zákona o zvláštních řízeních soudních, tím, že mu bude pro tyto případy ustanoven vedle orgánu sociálně-právní ochrany (OSPOD) opatrovníkem i advokát. Bohužel tento návrh nebyl přijat. Dle odůvodnění k návrhu byla navrhovaná změna plně v souladu s mezinárodní Úmluvou o právech dítěte. Podle Úmluvy musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

Kolizní opatrovník má pomoci soudu definovat a chránit nejlepší zájem dítěte, kdežto právní zástupce má hájit názory a stanoviska dětí. Zájmy chráněné opatrovníkem na straně jedné a právním zástupcem na straně druhé tak nemusí být vždy shodné. V neposlední řadě pak lze též poukázat na zpravidla rozdílnou kvalitu právního zastoupení poskytnutého opatrovníkem se specializací na ochranu zájmů dětí, ale bez právní kvalifikace, a právně kvalifikovanou osobou.

Zrušení možnosti podání předběžného opatření ze strany pěstouna či budoucího osvojitele

A to v případě svěřením dítěte do jeho péče. S tím je však spojen problém pomalosti soudních řízení. Dle výkladu MPSV zveřejněného na webu MPSV:

„Budoucí osvojitelé již nemohou podávat návrh na svěřením dítěte na tzv. pomalé PO?

Nikoliv, ledaže by šlo o osoby dítěti příbuzné nebo společensky blízké (typicky osvojení v rámci rodiny). Nicméně ani v případě příbuzných by nemělo být předběžným opatřením soudu podle § 74 nebo § 102 o.s.ř. suplováno „meritorní“ usnesení soudu o předání dítěte do péče před osvojením podle § 823 nebo § 827 občanského zákoníku, neboť by tím docházelo k obcházení zákonného požadavku, že soud je povinen před předáním dítěte do péče budoucího osvojitele nebo do péče před osvojením provést šetření ohledně vzájemné vhodnosti dítěte a osvojitele v rozsahu stanoveném v § 827 odst. 1 o.z. a § 438 z.ř.s.“

Doprovázení příbuzných pěstounů – doprovodná organizace by měla plnit služby SASky

Upozornili jsme na specifické potřeby příbuzenských pěstounů a jejich doprovázení, kdy často doprovodné organizace neplní takovou funkci, která by skutečně rodině pomohla. Příbuzný pěstouni potřebují spíše podporu sociálně aktivizační služby (SAS). Vzhledem k tomu, že pěstounská péče je ze 70% složena z příbuzných pěstounů je zde k zamyšlení, zda by doprovodné organizace neměly rozšířit svůj záběr, zaregistrovat se jako poskytovatel sociální služby SAS, vykonávat tuto službu a nabízet ji primárně příbuzenským pěstounům.